

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

สืบเนื่องจากประเทศไทยประสบกับสภาวะวิกฤตทางเศรษฐกิจอย่างรุนแรงในปี พ.ศ.2540 อีกทั้งยังมีการเปลี่ยนแปลงของสิ่งแวดล้อมอื่น ๆ ไม่ว่าจะเป็นในด้านสังคม การเมือง วัฒนธรรม และเทคโนโลยี ซึ่งล้วนแล้วแต่ส่งผลกระทบต่อให้ระบบของภาครัฐ และเอกชนต้องมีการจัดมาตรการต่าง ๆ ขึ้นเพื่อรองรับกับสิ่งแวดล้อมที่มีการผันผวน ในส่วนของกระทรวงสาธารณสุข จากสภาวะที่เศรษฐกิจตกต่ำ เป็นเหตุให้ประชาชนรายได้ลดลง ซึ่งส่งผลกระทบต่อการดูแลสุขภาพของตนเอง ประชาชนจึงได้มาใช้บริการของภาครัฐมากขึ้น ทำให้รัฐบาลต้องเพิ่มค่าใช้จ่ายในระบบสุขภาพที่เพิ่มขึ้นเช่นกัน ประกอบกับปัญหาด้านสุขภาพของประชาชนที่เกิดการเจ็บป่วยด้วยโรคที่รักษาได้ อีกทั้งความคาดหวังในเรื่องคุณภาพบริการที่เพิ่มสูงขึ้น กระทรวงสาธารณสุขจึงจำเป็นต้องมีการปฏิรูประบบสุขภาพ โดยให้เป็นระบบบริการที่มีคุณภาพและมีประสิทธิภาพ (ประเวศ วะสี, 2543)

จากที่กล่าวมาข้างต้นนี้ ทำให้องค์การทางด้านสุขภาพได้มีการปรับเปลี่ยนและปรับปรุงสิ่งแวดล้อมต่าง ๆ ภายในองค์กร เน้นการให้บริการที่ดีมีคุณภาพและมาตรฐานภายใต้งบประมาณที่มีอยู่อย่างจำกัด ซึ่งจากการเปลี่ยนแปลงของสิ่งเหล่านี้ ล้วนแล้วแต่ส่งผลกระทบต่อบุคลากรที่ปฏิบัติงานภายในองค์กร โดยเฉพาะพยาบาลที่ปฏิบัติงานในโรงพยาบาลชุมชนซึ่งเป็นบุคลากรกลุ่มใหญ่ และมีบทบาทสำคัญในโรงพยาบาล จำเป็นที่จะต้องมีความกระตือรือร้น ตื่นตัวเพื่อรองรับกับนโยบายที่เข้ามาไม่ว่าจะเป็นการปฏิรูปสุขภาพ หรือการดำเนินนโยบายหลักประกันสุขภาพถ้วนหน้า ที่มีการเน้นการให้บริการแบบใกล้บ้านใกล้ใจ มีการให้บริการเชิงรุกมากกว่าเชิงรับ จึงทำให้มีการกระจายอัตรากำลังพยาบาลวิชาชีพลงสู่ศูนย์สุขภาพชุมชน (PCU : Primary Care Unit) พยาบาลจึงต้องมีการปรับเปลี่ยนบทบาทของตนเอง จากผู้ให้บริการเชิงรับเป็นผู้ให้บริการเชิงรุก ต้องมีการทำงานร่วมกับสหสาขาวิชาชีพ อีกทั้งยังต้องรับผิดชอบในการบริหารงานในศูนย์สุขภาพชุมชน ซึ่งจากการสัมภาษณ์พยาบาลวิชาชีพที่ปฏิบัติงานในโรงพยาบาลแม่แจ่ม จำนวน 7 ท่าน ระหว่างวันที่ 26 ธันวาคม 2545 ถึง วันที่ 4 มกราคม 2546 (แสดงในภาคผนวก ก) โดยการสัมภาษณ์ถึงผลกระทบจากการดำเนินการตามนโยบายหลักประกันสุขภาพถ้วนหน้า จากการสัมภาษณ์ พบว่า พยาบาลได้รับการระงงานที่เพิ่มมากขึ้น นโยบายมีการเปลี่ยนแปลงบ่อยและมีความไม่ชัดเจนก่อให้เกิดความสับสน มีการปรับเปลี่ยนงานที่รับผิดชอบ ตลอดจนมีการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างภายในองค์กร อีกทั้งต้องเผชิญปัญหาในการทำงานร่วมกับผู้ร่วมงานที่มา

จากสหสาขาวิชาชีพ ทำให้เกิดความรู้สึกอ่อนแอ ขาดความเข้มแข็งที่จะเผชิญกับสิ่งที่มากระทบ หรือเผชิญปัญหาต่าง ๆ ส่งผลให้อยากลาออกจกงาน ซึ่งค่ากล่าวนี้มีความสอดคล้องกับรายงาน ทรัพยากรสาธารณสุข สำนักนโยบายและแผนสาธารณสุข (2543) ที่พบว่า มีจำนวนพยาบาล วิชาชีพขึ้นทะเบียนจำนวน 105,924 คน แต่จากการสำรวจพบว่ามีจำนวนพยาบาลวิชาชีพ ปฏิบัติงานจริง จำนวน 70,978 คน ซึ่งเป็นจำนวนลดลง คิดเป็นร้อยละ 32.99

นอกจากนี้แล้ว ลักษณะงานของโรงพยาบาลชุมชนยังเป็นงานที่มีลักษณะที่หลากหลาย โดยเป็นลักษณะการตรวจรักษาเบื้องต้น ร้อยละ 71.99 ให้การดูแลผู้ป่วยในภาวะวิกฤตและฉุกเฉินร้อยละ 61.64 และให้การดูแลในระยะเฉียบพลันร้อยละ 56.38 (ทัศนาศ นุญทอง, 2543) พยาบาลที่ปฏิบัติงานจึงต้องทำหน้าที่ในการให้บริการในด้านหน้า ต้องมีการจัดการแก้ไขปัญหา ต้องมีการตัดสินใจอย่างรอบคอบ ต้องให้บริการที่มีคุณภาพตรงตามความคาดหวังของประชาชน ที่มารับบริการ ต้องมีการตื่นตัวอยู่ตลอดเวลาเพื่อรองรับกับสถานการณ์ที่มีการเปลี่ยนแปลงขณะปฏิบัติงาน และในการปฏิบัติงานพยาบาลยังต้องประสบกับความไม่คงที่ของสภาพทางอารมณ์ของผู้ป่วย ญาติผู้ป่วย และบุคลากรในทีมพยาบาล อีกทั้งต้องขึ้นปฏิบัติงานในยามวิกาลต้องเผชิญกับความรีบด่วน ความเป็นความตายของผู้ป่วย สภาพแวดล้อมในการทำงานที่ก่อให้เกิดความกดดันและความคับข้องใจ ซึ่งจากการที่สภาการพยาบาลได้ดำเนินการศึกษาการปฏิบัติงานของพยาบาลทั่วประเทศจำนวน 1,818 คน พบว่า จากลักษณะงานบริการพยาบาลที่มีความหลากหลาย และซับซ้อนนี้ทำให้พยาบาลเหล่านี้ได้พบกับปัญหาในการปฏิบัติงาน คือ มีปริมาณงานมากเกินไปที่จะทำงานแต่ละอย่างให้สมบูรณ์ได้ ต้องทำการรักษาเกินความรู้ความสามารถ และขาดที่ปรึกษาในการทำงาน (กองบรรณาธิการวารสารพยาบาล, 2001)

จากที่กล่าวมาไม่ว่าจะเป็นผลกระทบที่ได้รับจากการปฏิรูประบบสุขภาพ โดยดำเนินงานตามนโยบายหลักประกันสุขภาพถ้วนหน้า หรือจากปัญหาที่พบจากลักษณะงานดังที่กล่าวไว้ข้างต้น ล้วนแล้วแต่ส่งผลต่อพยาบาลที่ปฏิบัติในโรงพยาบาลชุมชนทั้งสิ้น ทั้งทางด้านร่างกายและจิตใจซึ่งเป็นสิ่งที่หลีกเลี่ยงไม่ได้ จึงจำเป็นอย่างยิ่งที่พยาบาลในยุคนี้ ซึ่งเป็นยุคที่มีการปรับเปลี่ยนของสิ่งต่าง ๆ มีความจำกัดในเกือบทุกด้าน และต้องมีการให้บริการที่มีคุณภาพ แต่ต้องอยู่ภายใต้งบประมาณที่เหมาะสม พยาบาลในยุคนี้จึงต้องที่จะได้รับการส่งเสริมหรือพัฒนาความเข้มแข็งของตนเองก่อนทั้งทางด้านร่างกายและจิตใจ มีการยอมรับในความจริงของการเปลี่ยนแปลงทั้งหลาย (กุลยา ตันติผลาชีวะ และ สังศรี กิตติรักษ์ตระกูล, 2541) โดยจะต้องมีการจัดการกับความผันผวน หรือความเปลี่ยนแปลงในด้านต่างๆที่เข้ามากระทบได้อย่างเหมาะสม โดยที่จะต้องมีการรับรู้ และประเมินว่าสิ่งที่เรามาก่อนนั้นเป็นสิ่งที่สามารถเข้าใจได้ (Comprehensibility) สามารถที่จะบริหารจัดการได้ (Manageability) และสิ่งเรานั้นมีความท้าทาย มีคุณค่า มีความหมาย คุ่มค่าพอที่จะทำให้เราบริหารจัดการให้สำเร็จลุล่วงไปได้ (Meaningfulness) ซึ่งความสามารถทั้ง 3 ด้านนี้เป็นองค์ประกอบหลักของความเข้มแข็งในการมองโลกของแอนโทนิฟ

สกี (Antonovsky, 1982) และความสามารถทั้ง 3 ด้านนี้เป็นปัจจัยสำคัญที่เอื้ออำนวยต่อการจัดการหรือรับมือต่อสถานการณ์ที่เป็นสิ่งคุกคาม ส่งผลให้บุคคลสามารถเผชิญและรับมือต่อความเปลี่ยนแปลงหรือความผันผวนต่าง ๆ ในชีวิต จึงสามารถดำรงความมีสุขภาพดีมีความสุขในชีวิตได้ ซึ่งผลที่ตามมาคือทำให้เกิดให้เกิดความเชื่อมั่นในตนเอง สามารถยอมรับต่อสิ่งต่าง ๆ ที่เปลี่ยนแปลง มีความสัมพันธ์ที่ดีกับบุคคลอื่น สามารถช่วยเหลือผู้อื่นได้ดีและทำให้มีความสุขในชีวิต (ชลิกร บุญประเสริฐ, 2544) และเมื่อพยายามมีสุขภาพทางกายและใจที่ดีแล้วย่อมที่จะให้บริการที่มีประสิทธิภาพและนำความเจริญมาสู่วิชาชีพของตนเองได้

ความเข้มแข็งในการมองโลก (Sense of coherence) เป็นแนวคิดที่สำคัญในการศึกษาทฤษฎีความผาสุก (The Salutogenic Model of Health) ของแอนโทนอฟสกี (Antonovsky, 1982) ที่มุ่งอธิบายปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการดำรงภาวะสุขภาพและความผาสุกในชีวิตของบุคคลในขณะที่อยู่ในสถานการณ์ที่คุกคามหรือเป็นปัญหา เนื่องจากในการดำรงชีวิตประจำวันโดยปกติแล้วมนุษย์ต้องเผชิญกับสิ่งเร้า หรือสถานการณ์ที่ก่อให้เกิดปัญหาอยู่เสมออย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ จึงมีการตอบสนองต่อปัญหาที่เกิดขึ้นโดยธรรมชาติในแต่ละคนที่แตกต่างกันออกไป โดยบุคคลต้องอาศัยแหล่งปัจจัยด้านทาน หรือแหล่งประโยชน์มาใช้ในการเผชิญปัญหาที่เกิดขึ้นได้อย่างเหมาะสม (Generalized resistance resources) ซึ่งเป็นแหล่งที่ช่วยส่งเสริมให้บุคคลมีความเข้มแข็งในการมองโลก ความเข้มแข็งในการมองโลกเป็นจึงเป็นการรับรู้ของบุคคลอย่างเชื่อมั่นว่า ไม่ว่าจะมีความเสี่ยงหรือเหตุการณ์ใด ๆ เกิดขึ้นทั้งจากตนเองหรือเกิดจากสิ่งแวดล้อมที่อยู่รอบ ๆ ตัว ก็สามารถประเมินได้ว่าสิ่งเร้าที่เข้ามากระทบเป็นสิ่งที่สามารถเข้าใจได้ มีระบบระเบียบสามารถอธิบายได้โดยใช้เหตุผล (Comprehensibility) ประเมินว่าสิ่งเร้าที่เข้ามากระทบสามารถบริหารจัดการแก้ไข โดยสามารถเลือกใช้แหล่งประโยชน์ที่จะมาช่วยเหลือได้อย่างเหมาะสม (Manageability) และประเมินว่าสิ่งเร้าที่เข้ามากระทบมีความหมาย ความท้าทาย มีคุณค่าเพียงพอที่จะเข้าไปจัดการแก้ไขให้สำเร็จลุล่วง (Meaningfulness) ซึ่งความสามารถทั้งสามแบบนี้เป็นปัจจัยที่เอื้ออำนวยต่อการจัดการ หรือรับมือต่อสภาวะการณที่บุคคลรับรู้ว่าจะคุกคามตนเองได้อย่างมีประสิทธิภาพ (พัชรินทร์ นินทจันทร์และคณะ, 2544) และส่งผลให้สามารถดำรงความมีสุขภาพดีและมีความสุขในชีวิตได้ (Antonovsky, 1982)

จากการทบทวนวรรณกรรมพบว่า ปัจจัยที่ส่งเสริมความเข้มแข็งในการมองโลกของแต่ละบุคคลมีอยู่หลายปัจจัย ซึ่งปัจจัยอย่างหนึ่งคือปัจจัยทางด้านบุคลิกภาพ เพราะบุคลิกภาพเป็นลักษณะส่วนรวมของบุคคลแต่ละคน ซึ่งแต่ละคนจะมีลักษณะปรากฏภายนอกและลักษณะภายในของบุคคลแตกต่างกัน นับตั้งแต่รูปร่างหน้าตา กิริยาท่าทาง เจตคติ แรงจูงใจ สติปัญญา ความคิดเห็น ความสามารถ ปฏิกริยาตอบสนองทางอารมณ์และลักษณะประจำตัว (กนกวรรณ มหิวรรณ, 2544) จากการศึกษาของ Goldberg (1999) ได้กล่าวไว้ว่า ในแต่ละบุคคลจะประกอบไปด้วยบุคลิกภาพ 5 ด้าน ได้แก่ 1) บุคลิกภาพเปิดเผย 2) บุคลิกภาพประนีประนอม 3) บุคลิกภาพ

อารมณ์มั่นคง 4) บุคลิกภาพควบคุมตนเอง 5) บุคลิกภาพเปิดรับประสบการณ์ ซึ่งในแนวคิดของ ความเข้มแข็งในการมองโลก พบว่าบุคคลที่มีความเข้มแข็งในการมองโลกจะมีความยืดหยุ่น มีความสามารถในการแสวงหาแหล่งประโยชน์ในการเผชิญต่อปัญหาต่าง ๆ ซึ่งจากการศึกษาของ Holst (2000) ได้ศึกษาถึงบุคลิกภาพกับความเข้มแข็งในการมองโลกของผู้ป่วยโรคสมองเสื่อม (Dementia) พบว่าบุคลิกภาพมีความสัมพันธ์กับความเข้มแข็งในการมองโลก และจากการศึกษา ของ Wissing, Toif และ Van (1999) ที่ได้ศึกษาหาความสัมพันธ์ระหว่างบุคลิกภาพห้าด้านกับความเข้มแข็งในการมองโลก พบว่า บุคลิกภาพห้าองค์ประกอบ ซึ่งประกอบด้วย บุคลิกภาพกล้า แสดงออก บุคลิกภาพประนีประนอม บุคลิกภาพควบคุมตนเอง บุคลิกภาพอารมณ์มั่นคง และ บุคลิกภาพเปิดเผย มีความสัมพันธ์กับความเข้มแข็งในการมองโลก

ปัจจัยทางการสนับสนุนทางสังคม จากการทบทวนวรรณกรรมพบว่าปัจจัยและแหล่ง ประโยชน์ที่มีส่วนร่วมในการพัฒนาความเข้มแข็งในการมองโลกของแต่ละบุคคลได้แก่ ปัจจัยใน ด้านโครงสร้างทางสังคมได้แก่ การสนับสนุนทางสังคม (Antonovsky, 1982) ตามแนวคิดของ Thoits (1986) ได้แบ่งการสนับสนุนทางสังคมออกเป็น 3 ชนิด คือ 1) การสนับสนุนด้านอารมณ์ สังคม 2) การสนับสนุนด้านข้อมูลข่าวสาร 3) การสนับสนุนด้านทรัพยากร ซึ่งการที่แต่ละบุคคล ได้รับการสนับสนุนทางสังคมโดย ได้รับความรัก ความเอาใจใส่ การยกย่อง การเห็นคุณค่าและ ได้รับการช่วยเหลือในด้านต่าง ๆ ช่วยให้บุคคลสามารถเผชิญปัญหา มีส่วนในการส่งเสริมให้แต่ละบุคคลมีความเข้มแข็งในการมองโลกที่สูงขึ้น และส่งผลให้เกิดการเผชิญปัญหาได้อย่าง เหมาะสม ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ Norbeck (1982) ที่ว่าการสนับสนุนทางสังคมจะช่วยให้ บุคคลเรียนรู้วิธีการเผชิญปัญหาอย่างมีประสิทธิภาพ ทำให้บุคคลมีการรับรู้ต่อความรุนแรงของสิ่ง ไร้ และจากการศึกษาของ Bengtsson-Top และ Hansson (2001) ได้ศึกษาถึงสิ่งที่เป็นปัจจัยและ การทำนายถึงความเข้มแข็งในการมองโลกของผู้ป่วยโรคจิตเภท (Schizophrenia) จาก การศึกษา พบว่า ได้รับการสนับสนุนทางสังคมเป็นปัจจัยที่มีความเกี่ยวข้องกับเข้มแข็งความ เข้มแข็งในการมองโลกของผู้ป่วยโรคจิตเภท (Schizophrenia) สอดคล้องกับการศึกษาของ Krantz และ Ostergren (2000) พบว่าการที่ได้รับการสนับสนุนทางสังคมในระดับต่ำจะส่งผลให้ ระดับความเข้มแข็งในการมองโลกของบุคคลนั้นลดลงด้วย และนอกจากนี้จากการศึกษาของ Sheindy (2002) พบว่า การได้รับการสนับสนุนทางด้านอารมณ์สังคมจากกลุ่มคนที่อยู่ในสังคม ด้วยกัน ส่งผลให้เกิดความเข้มแข็งในการมองโลก

ปัจจัยทางด้านลักษณะงาน จากลักษณะงานของวิชาชีพพยาบาลเป็นงานที่ให้บริการ ด้านสุขภาพแก่ประชาชน ครอบครัวและชุมชน ซึ่งเป็นงานที่หนัก มีการปฏิบัติงานแบบหมุนเวียน อีกทั้งในระบบการทำงานของพยาบาลเป็นการกระทำที่ต่อชีวิตผู้อื่น ระบบงานของพยาบาลจึงเป็น ระบบงานที่ต้องมีการควบคุมอย่างเคร่งครัด ทำงานต้องมีความอดทน เป็นผู้เสียสละพร้อมที่จะ รับความเครียดได้ทุกกรณี ไม่ว่าจะจากผู้ป่วยญาติผู้ป่วยและผู้ร่วมงาน (กุลยา ตันติผลาชีวะ

และ สงศรี กิตติรักษ์ตระกูล, 2541) จากที่กล่าวมาจึงจำเป็นที่พยาบาลจะต้องมีวิธีการเผชิญกับสิ่งต่าง ๆ อย่างเหมาะสม ตระหนักถึงลักษณะงานที่ตนเองรับผิดชอบว่าเป็นลักษณะงานที่มีคุณค่า มีความหมายต่อผู้ป่วย ตนเอง และต่อองค์กร ซึ่งประกอบไปด้วย ความหลากหลายของงาน ความมีเอกลักษณ์ของงาน ความสำคัญของงาน ความมีอิสระในการทำงาน ผลป้อนกลับของงาน (Hackman และ Oldham, 1980) จากการที่บุคคลเข้าใจในลักษณะงานของตนเองที่รับผิดชอบอยู่ จะช่วยสนับสนุนให้เกิดความเข้าใจในการทำงาน สามารถแก้ไขปัญหาที่เกิดจากการทำงานได้อย่างเหมาะสม รับรู้ปัญหาที่เกิดขึ้นจากการทำงานเป็นสิ่งที่สามารถแก้ไขได้ และปัญหานั้นเป็นสิ่งที่ท้าทายเหมาะสมกับการแก้ไขให้สำเร็จลุล่วง ซึ่งจากการศึกษาของ Kivimaki, Kalimo และ Toppinen (1998) ซึ่งศึกษาถึงปัจจัยที่มีผลต่อความเข้มแข็งในการมองโลกของพนักงานในโรงงานอุตสาหกรรมพบว่า ปัจจัยทางด้านลักษณะงานของแต่ละบุคคลมีส่วนที่ทำให้ระดับความเข้มแข็งในการมองโลกของพนักงานในโรงงานอุตสาหกรรมสูงขึ้น

โรงพยาบาลชุมชนจัดเป็นสถานบริการสุขภาพในระดับปฐมภูมิและทุติยภูมิ มีระบบการให้บริการสุขภาพแบบผสมผสาน เน้นการให้บริการที่ตอบสนองความต้องการพื้นฐานของผู้รับบริการ ในส่วนของลักษณะการปฏิบัติของพยาบาลวิชาชีพที่ปฏิบัติงานในโรงพยาบาลชุมชน มีบทบาทความรับผิดชอบต่อที่หลากหลาย โดยให้บริการที่ครอบคลุมทั้ง 4 มิติ ต้องปฏิบัติงานในการให้บริการแบบผสมผสานในทุกแผนกงาน เช่น งานผู้ป่วยใน งานห้องคลอด และยังคงปฏิบัติงานในหน้าที่อื่น ๆ เช่น งานเวชระเบียน งานประชาสัมพันธ์ และจากการปฏิรูประบบสุขภาพ โดยมีการเน้นให้มีการให้บริการทางสุขภาพที่ได้มาตรฐาน อีกทั้งยังต้องมีการดำเนินงานตามนโยบายการสร้างหลักประกันสุขภาพถ้วนหน้า โดยที่ ต้องมีการปรับเปลี่ยนบทบาทจากการเป็นผู้ให้บริการเชิงรับเป็นการให้บริการเชิงรุก มีการกระจายพยาบาลลงสู่ศูนย์สุขภาพชุมชน ซึ่งจากลักษณะงานเดิมและการปรับเปลี่ยนตามสิ่งแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลง ล้วนแล้วแต่เป็นสิ่งที่เข้ามากระทบต่อพยาบาลวิชาชีพที่ปฏิบัติงานในโรงพยาบาลชุมชน ที่ต้องเผชิญอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้จึงจำเป็นที่จะต้องมีการเผชิญต่อสิ่งที่เข้ามากระทบอย่างเหมาะสม โดย 1) เข้าใจในสิ่งเร้าที่มากกระทบว่ามีระบบระเบียบ สามารถแก้ปัญหาได้ 2) สามารถบริหารจัดการ แก้ไขได้ 3) รับรู้ได้ว่าสิ่งที่เข้ามากระทบมีคุณค่าและมีความหมายพอให้เราจัดการให้สำเร็จลุล่วงได้ซึ่งองค์ประกอบของ 3 ด้านนี้เป็นองค์ประกอบหลักของความเข้มแข็งในการมองโลก

จากการทบทวนวรรณกรรมที่ผ่านมาพบว่า การศึกษาวิจัยเกี่ยวกับความเข้มแข็งในการมองโลกของพยาบาลประจำการโรงพยาบาลชุมชน ยังไม่มีผู้ใดเคยศึกษามาก่อน ผู้วิจัยจึงมีความสนใจอย่างยิ่งที่จะศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างบุคลิกภาพ การสนับสนุนทางสังคม ลักษณะงาน กับความเข้มแข็งในการมองโลกของพยาบาลประจำการ โรงพยาบาลชุมชน เพื่อที่จะใช้เป็นแนวทางในการศึกษา และหาแนวทางในการพัฒนาความเข้มแข็งในการมองโลกของพยาบาลประจำการ โรงพยาบาลชุมชน โดยการนำเอาผลจากการศึกษาที่ได้มาปรับใช้เป็นแนวทางในการ

พัฒนา เพื่อส่งเสริมให้พยาบาลประจำการโรงพยาบาลชุมชนเกิดคุณภาพชีวิตที่ดีและเกิดความ
 ผาสุกในชีวิต ซึ่งส่งผลถึงประสิทธิภาพในการทำงานอย่างสูงสุด

ปัญหาการวิจัย

1. พยาบาลประจำการโรงพยาบาลชุมชน มีความเข้มแข็งในการมองโลกอยู่ในระดับใด
2. บุคลิกภาพรายด้าน ได้แก่ บุคลิกภาพเปิดเผย บุคลิกภาพประนีประนอม
 บุคลิกภาพอารมณ์มั่นคง บุคลิกภาพควบคุมตนเอง และบุคลิกภาพเปิดรับประสบการณ์ มี
 ความสัมพันธ์กับความเข้มแข็งในการมองโลกของพยาบาลประจำการ โรงพยาบาลชุมชนหรือไม่
 และมีความสัมพันธ์กันในระดับใด
3. การสนับสนุนทางสังคมจากผู้บังคับบัญชา มีความสัมพันธ์กับความเข้มแข็งในการ
 มองโลกของพยาบาลประจำการโรงพยาบาลชุมชนหรือไม่และมีความสัมพันธ์กันในระดับใด
4. การสนับสนุนทางสังคมจากเพื่อนร่วมงาน มีความสัมพันธ์กับความเข้มแข็งในการ
 มองโลกของพยาบาลประจำการโรงพยาบาลชุมชนหรือไม่และมีความสัมพันธ์กันในระดับใด
5. ลักษณะงานมีความสัมพันธ์กับความเข้มแข็งในการมองโลกของพยาบาลประจำการ
 โรงพยาบาลชุมชนหรือไม่ และมีความสัมพันธ์กันในระดับใด
6. ตัวแปรพยากรณ์ ได้แก่ บุคลิกภาพรายด้าน ได้แก่ บุคลิกภาพเปิดเผย บุคลิกภาพ
 ประนีประนอม บุคลิกภาพอารมณ์มั่นคง บุคลิกภาพควบคุมตนเอง และบุคลิกภาพเปิดรับ
 ประสบการณ์ การสนับสนุนทางสังคมจากผู้บังคับบัญชา การสนับสนุนทางสังคมจากเพื่อน
 ร่วมงาน และลักษณะงาน สามารถร่วมกันพยากรณ์ความเข้มแข็งในการมองโลกของพยาบาล
 ประจำการได้หรือไม่ และสามารถอธิบายความแปรปรวนความเข้มแข็งในการมองโลกของ
 พยาบาลประจำการได้ร้อยละเท่าใด

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับความเข้มแข็งในการมองโลกของพยาบาลประจำการ โรงพยาบาล
 ชุมชน
2. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ของบุคลิกภาพรายด้าน ซึ่งได้แก่ บุคลิกภาพเปิดเผย
 บุคลิกภาพประนีประนอม บุคลิกภาพอารมณ์มั่นคง บุคลิกภาพควบคุมตนเอง และบุคลิกภาพ
 เปิดรับประสบการณ์ กับความเข้มแข็งในการมองโลกของพยาบาลประจำการโรงพยาบาลชุมชน
3. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ของการสนับสนุนทางสังคมจากผู้บังคับบัญชา กับความ
 เข้มแข็งในการมองโลกของพยาบาลประจำการ โรงพยาบาลชุมชน

4. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ของการสนับสนุนทางสังคมจากเพื่อนร่วมงาน กับความเข้มแข็งในการมองโลกของพยาบาลประจำการ โรงพยาบาลชุมชน
5. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ของลักษณะงาน กับความเข้มแข็งในการมองโลกของพยาบาลประจำการ โรงพยาบาลชุมชน
6. เพื่อศึกษาตัวแปรพยากรณ์ ประกอบด้วย บุคลิกภาพรายด้าน ได้แก่ บุคลิกภาพเปิดเผย บุคลิกภาพประนีประนอม บุคลิกภาพอารมณ์มั่นคง บุคลิกภาพควบคุมตนเอง และบุคลิกภาพเปิดรับประสบการณ์ การสนับสนุนทางสังคมจากผู้บังคับบัญชาและจากเพื่อนร่วมงาน และลักษณะงาน ในการร่วมกันพยากรณ์ความเข้มแข็งในการมองโลกของพยาบาลประจำการ โรงพยาบาลชุมชน

แนวเหตุผลและสมมติฐานการวิจัย

ความเข้มแข็งในการมองโลก เป็นการรับรู้และประเมินโดยกระบวนการทางปัญญาด้วยความเชื่อมั่นว่าเหตุการณ์หรือสิ่งเร้าต่าง ๆ ที่เข้ามากระทบตนเองทั้งจากสิ่งแวดล้อมภายในและภายนอกชีวิตคนเรานั้น เป็นสิ่งที่ท้าทาย เป็นระบบระเบียบไม่ยุ่งเหยิง สามารถอธิบายได้ด้วยเหตุผลสามารถพยากรณ์ล่วงหน้าได้ มองเห็นว่าตนเองมีแหล่งประโยชน์ที่จะตอบสนองต่อความต้องการที่เกิดขึ้นจากสิ่งเร้านั้น ๆ ทำให้บุคคลปรับตัวต่อความเปลี่ยนแปลงหรือความผันผวนต่าง ๆ ในชีวิตได้ จึงสามารถดำรงความมีสุขภาพดีและเกิดความผาสุกในชีวิต (Antonovsky, 1982) ซึ่งองค์ประกอบหลัก 3 ประการของความเข้มแข็งในการมองโลก คือ ไม่ว่าจะมีปัญหาหรือเหตุการณ์ใด ๆ เกิดขึ้นทั้งภายในตนเอง หรือจะเกิดจากสิ่งแวดล้อมภายนอก ก็จะมีประนีประนอมว่าสิ่งเร้าที่เข้ามากระทบ เป็นสิ่งที่สามารถเข้าใจได้ มีระบบระเบียบ สามารถอธิบายได้โดยใช้เหตุผล (Comprehensibility) ประเมินว่าสิ่งเร้าที่เข้ามากระทบสามารถบริหารจัดการแก้ไข โดยสามารถเลือกใช้แหล่งประโยชน์ที่จะมาช่วยเหลือได้อย่างเหมาะสม (Manageability) และประเมินว่าสิ่งเร้าที่เข้ามากระทบมีความหมาย ความท้าทาย มีคุณค่าเพียงพอที่จะเข้าไปจัดการแก้ไขให้สำเร็จลุล่วง (Meaningfulness) ซึ่งในการรับรู้ทั้งสามแบบนี้เป็นปัจจัยที่เอื้ออำนวยต่อการจัดการ หรือเผชิญกับปัญหาที่เกิดขึ้นได้อย่างเหมาะสม และสามารถดำรงความมีสุขภาพดีและมีความผาสุกในชีวิตได้ (Antonovsky, 1982) จากการทบทวนวรรณกรรมพบว่า มีปัจจัยที่มีความสัมพันธ์และส่งเสริมความเข้มแข็งในการมองโลกซึ่งได้แก่ บุคลิกภาพ การสนับสนุนทางสังคมและ ลักษณะงาน

บุคลิกภาพ แอนโทโนฟสกี ได้ให้ทรรศนะว่า คนที่มีความเข้มแข็งในการมองโลกสูงจะเป็นบุคคลที่มีความยืดหยุ่นในเรื่องต่าง ๆ มองว่าปัญหาที่เกิดขึ้นเป็นปัญหาที่ท้าทาย และมุ่งมั่น

ที่จะแก้ปัญหา บุคลิกภาพจึงเป็นแบบแผนพฤติกรรมของมนุษย์ซึ่งเป็นลักษณะนิสัยเฉพาะตัว บุคคลที่สามารถสังเกตเห็นได้ชัดเจน และพร้อมที่จะพัฒนาเพื่อการดำรงชีวิตและการทำหน้าที่ของบุคคล ซึ่งรวมถึงลักษณะที่แสดงออกทางด้านความคิด ความรู้สึก ความสนใจ สติปัญญา รวมทั้งด้านสรีระ (ศิริวรรณ เสรีรัตน์และคณะ, 2541; มนทรา เกศแก้วกมล, 2544) ซึ่งบุคลิกภาพประกอบไปด้วย 5 ด้าน (The Big Five Factor Model) ได้แก่ 1) บุคลิกภาพเปิดเผย 2) บุคลิกภาพประนีประนอม 3) บุคลิกภาพอารมณ์มั่นคง 4) บุคลิกภาพควบคุมตนเอง 5) บุคลิกภาพเปิดรับประสบการณ์ (Goldberge, 1999) บุคลิกภาพจึงมีบทบาทสำคัญต่อการดำรงชีวิตในสังคม โดยเฉพาะวิชาชีพพยาบาล ซึ่งเป็นวิชาชีพที่ต้องมีการกระตือรือร้น ทำงานที่หนักตลอดเวลาและต้องมีการปรับตัวต่ออาการที่เปลี่ยนแปลงของผู้รับบริการ ฉะนั้นแล้วพยาบาลวิชาชีพจึงต้องสามารถบริหารจัดการกับสิ่งแวดล้อมที่มีการเปลี่ยนแปลงได้ โดยรับรู้ว่ามีสิ่งเข้ามากระทบเป็นสิ่งที่มีความท้าทาย มีความหมาย มีคุณค่าพอให้จัดการได้

บุคลิกภาพเปิดเผย (Extraversion) เป็นบุคลิกภาพที่มีความสำคัญ บุคคลที่มีบุคลิกภาพเปิดเผยจะมีพฤติกรรม อูปลินัย หรือการแสดงออกที่มีระดับความสามารถในการสร้างสัมพันธภาพได้ง่าย คือ ชอบการพบปะสังสรรค์ ชอบสังคม กล้าแสดงออกในสิ่งที่เหมาะสม มีไมตรีจิต มีประสบการณ์อารมณ์ในด้านบวก ซึ่งเป็นลักษณะเด่นที่สำคัญ (Robbins, 2001) จากการศึกษาของ Wissing และ Toif (1999) ได้ศึกษาถึงปัจจัยที่ส่งผลต่อความผาสุกในชีวิต ผลจากการศึกษาพบว่า บุคคลที่มีบุคลิกภาพเปิดเผย (Extraversion) และบุคลิกภาพควบคุมตนเอง (Conscientiousness) มีความสัมพันธ์กับความเข้มแข็งในการมองโลก ซึ่งส่งผลให้มีความผาสุกในชีวิต

บุคลิกภาพประนีประนอม (Agreeableness) หรือบุคลิกภาพสุภาพอ่อนโยน บุคคลที่มีบุคลิกภาพประนีประนอมจะมีความสามารถในการปรับตัวทางสังคม มีความเป็นมิตร เห็นอกเห็นใจผู้อื่น มีจิตใจอ่อนโยน หลีกเลี่ยงการเป็นศัตรูกับผู้อื่น (Robbins, 2001) มีค่านิยมในการให้ความช่วยเหลือ การให้ความรัก การยกโทษ และมีความขัดแย้งในความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลน้อยมาก ซึ่งจากการศึกษาของ Wissing, Toif และ Van (1999) ที่ได้ศึกษาหาความสัมพันธ์ระหว่างบุคลิกภาพห้าองค์ประกอบกับความเข้มแข็งในการมองโลก ซึ่งเป็นตัวชี้วัดความผาสุกในชีวิต ผลจากการศึกษาพบว่า บุคลิกภาพห้าองค์ประกอบ ซึ่งประกอบด้วย บุคลิกภาพกล้าแสดงออก บุคลิกภาพประนีประนอม บุคลิกภาพควบคุมตนเอง บุคลิกภาพอารมณ์มั่นคง และบุคลิกภาพเปิดเผย มีความสัมพันธ์กับความเข้มแข็งในการมองโลก

บุคลิกภาพอารมณ์มั่นคง (Emotion stability) เป็นพฤติกรรมหรือการแสดงออกของบุคคลที่มีความทนต่อความเครียดได้ดี เป็นบุคคลที่มีความสุขุม ผ่อนคลายเมื่อเผชิญต่อเหตุการณ์ หรือมีการควบคุมอารมณ์ได้ในสถานการณ์ของสิ่งแวดล้อมที่มีการเปลี่ยนแปลง ซึ่งบุคคลที่มีบุคลิกภาพอารมณ์มั่นคง จะมีการควบคุมอารมณ์ได้ดี (วรรณฤดี, 2544) ซึ่งจาก

การศึกษาของ Sullivan (2002) ได้ศึกษาถึงความสัมพันธ์ระหว่างบุคลิกภาพอารมณ์มั่นคง การเห็นคุณค่าในตนเองกับความเข้มแข็งในการมองโลกของนักศึกษาชาย และหญิงของมหาวิทยาลัย Loyola ผลจากการศึกษาพบว่า บุคลิกภาพอารมณ์มั่นคงมีความสัมพันธ์ทางบวกกับความเข้มแข็งในการมองโลก

บุคลิกภาพควบคุมตนเอง (Conscientiousness) เป็นพฤติกรรมหรือการแสดงออกของบุคคลที่มีลักษณะไว้วางใจได้ มีความน่าเชื่อถือ มีความรับผิดชอบ ยืนหยัด มีระเบียบ (Robbins,2001) มีความสามารถในการพึ่งพาได้ มีความกระตือรือร้นสู่ความสำเร็จ และบุคคลในกลุ่มนี้จะเป็นคนที่มีวินัยในตนเอง จากการศึกษาของ Zedena (2002) ได้ศึกษาถึงความสัมพันธ์ระหว่างบุคลิกภาพห้าองค์ประกอบกับความเข้มแข็งในการมองโลกในผู้สูงอายุ ผลจากการศึกษาพบว่าบุคลิกภาพควบคุมตนเอง และบุคลิกภาพเปิดรับประสบการณ์มีความสัมพันธ์ทางบวกกับความเข้มแข็งในการมองโลก

บุคลิกภาพเปิดรับประสบการณ์ (Openness Experience) เป็นพฤติกรรมหรือการแสดงออกของบุคคลที่ให้ความสนใจ หลงใหลกับประสบการณ์ใหม่ ๆ มีจินตนาการ รับความรู้สึกได้ง่าย มีสติปัญญาและใช้เหตุผลแทนการใช้อารมณ์ (Robbins,2001) บุคคลในกลุ่มนี้จะบุคคลที่ตระหนักรู้ในคุณค่าของศิลปะ จินตนาการ มองโลกสวยงาม และมีความสนใจในสิ่งรอบ ๆ ตัว จากการศึกษาของ Zedena (2002) ได้ศึกษาถึงความสัมพันธ์ระหว่างบุคลิกภาพห้าองค์ประกอบกับความเข้มแข็งในการมองโลกในผู้สูงอายุ ผลจากการศึกษาพบว่าบุคลิกภาพเปิดรับประสบการณ์มีความสัมพันธ์ทางบวกกับความเข้มแข็งในการมองโลก

การสนับสนุนทางสังคม การสนับสนุนทางสังคมเป็นสิ่งที่บุคคลรู้สึกถึงความเป็นเจ้าของ การได้รับการยอมรับ การได้รับความรัก ความรู้สึกมีคุณค่าในตนเอง เป็นที่ต้องการของบุคคลอื่น โดยได้รับจากกลุ่มคนในสังคมนั้นนั้นเป็นผู้ให้การสนับสนุนทางด้านจิตใจ อารมณ์ วัสดุอุปกรณ์ ข่าวสาร คำแนะนำ ซึ่งจะทำให้บุคคลสามารถดำรงชีวิตในสังคมได้อย่างเหมาะสม (Pender, 1987) ซึ่งตามแนวคิดของ Thoits (1986) ได้แบ่งการสนับสนุนทางสังคมออกเป็น3 ด้าน ได้แก่ 1) การสนับสนุนด้านอารมณ์สังคม 2) การสนับสนุนด้านข้อมูลข่าวสาร 3) การสนับสนุนด้านทรัพยากรซึ่งปัจจัยด้านการสนับสนุนทางสังคมนี้เป็นปัจจัยหนึ่งที่เป็นโครงสร้างทางสังคม (Social – structure source) และเป็นแหล่งประโยชน์ทางสังคมที่แต่ละบุคคลได้รับจากบุคคลที่อยู่รอบข้าง เช่น จากเพื่อนร่วมงาน จากกลุ่มคนที่ได้มีการร่วมกันทำกิจกรรม ซึ่งมีอิทธิพลต่อระดับความเข้มแข็งในการมองโลกของแต่ละบุคคล ส่งเสริมให้เกิดการพัฒนาความเข้มแข็งในการมองโลกให้สูงยิ่งขึ้น (Antonovsky,1993) ดังการศึกษาของ Krantz และ Ostergren ได้ศึกษาพบว่าบุคคลที่ได้รับการสนับสนุนทางสังคมในระดับต่ำ จะมีความเข้มแข็งในการมองโลกในระดับต่ำด้วยเช่นกัน ซึ่งมีความสอดคล้องกับการศึกษาของ Wolff และ Ratner (1999) ศึกษาพบว่า การ

ได้รับการสนับสนุนทางสังคมมีความสัมพันธ์ทางบวกกับความเข้มแข็งในการมองโลก นอกจากนี้จากการศึกษาของ Mangum (1997) ได้ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการสนับสนุนทางสังคม ความเครียด กับความเข้มแข็งในการมองโลกของมารดาที่ต้องทำงานนอกรบ้าน จากผลการศึกษาพบว่า การสนับสนุนทางสังคมที่กลุ่มตัวอย่างได้รับจากเพื่อนร่วมงาน มีความสัมพันธ์ทางบวกกับความเข้มแข็งในการมองโลก และจากการศึกษาของ Schneider (1996) ซึ่งศึกษาถึงความสัมพันธ์ระหว่างการสนับสนุนทางสังคม ความสามารถของตนเอง กับความเข้มแข็งในการมองโลกของนักศึกษา ผลการศึกษาพบว่า การได้รับการสนับสนุนทางสังคมเพื่อนที่ร่วมทำกิจกรรมด้วยกัน มีความสัมพันธ์ทางบวกกับความเข้มแข็งในการมองโลก

ลักษณะงาน ลักษณะงานที่พยาบาลประจำการปฏิบัติอยู่นั้นเป็นลักษณะงานที่มีคุณค่า มีความหมาย มีผลต่อผู้ป่วย และบุคลากรในโรงพยาบาล เป็นงานที่มีความหลากหลายที่ต้องใช้ทักษะสูงในการปฏิบัติการพยาบาล มีการใช้กระบวนการพยาบาล เป็นงานที่สามารถวางแผนและตัดสินใจในการดูแลผู้ป่วยได้ด้วยตนเอง ตลอดจนเป็นงานที่มีความเกี่ยวข้องกับชีวิตมนุษย์ ซึ่งจากลักษณะงานต่าง ๆ เหล่านี้ พยาบาลประจำการจึงต้องมีความรับผิดชอบ เข้าใจและตระหนักถึงปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นได้จากการปฏิบัติงานได้ ว่าเป็นสิ่งที่ท้าทาย มีคุณค่าที่ควรจะต้องจัดการแก้ไข ส่งผลให้สามารถแก้ไขปัญหาที่เกิดจากการทำงานได้ ซึ่งลักษณะงานของ Hackman and Oldham (1980) ประกอบไปด้วย 1) ความหลากหลายของงาน 2) ความมีเอกลักษณ์ของงาน 3) ความสำคัญของงาน 4) ความมีอิสระในการทำงาน 5) ผลป้อนกลับของงาน จากการศึกษาของ Aries and Ritter (1999) พบว่าการรับรู้ลักษณะงานมีส่วนทำให้ระดับความเข้มแข็งในการมองโลกสูงขึ้น

ดังนั้นจากแนวเหตุผลดังกล่าว ผู้วิจัยจึงตั้งสมมุติฐานการวิจัยไว้ดังนี้

1. บุคลิกภาพรายด้าน มีความสัมพันธ์กับความเข้มแข็งในการมองโลกของพยาบาลประจำการ โรงพยาบาลชุมชน ซึ่งสามารถแยกเป็นสมมุติฐานรายข้อได้ดังนี้

1.1 บุคลิกภาพเปิดเผย มีความสัมพันธ์กับความเข้มแข็งในการมองโลกของพยาบาลประจำการ โรงพยาบาลชุมชน

1.2 บุคลิกภาพประนีประนอม มีความสัมพันธ์กับความเข้มแข็งในการมองโลกของพยาบาลประจำการ โรงพยาบาลชุมชน

1.3 บุคลิกภาพควบคุมตนเอง มีความสัมพันธ์กับความเข้มแข็งในการมองโลกของพยาบาลประจำการ โรงพยาบาลชุมชน

1.4 บุคลิกภาพอารมณ์มั่นคง มีความสัมพันธ์กับความเข้มแข็งในการมองโลกของพยาบาลประจำการ โรงพยาบาลชุมชน

1.5 บุคลิกภาพเปิดรับประสบการณ์ มีความสัมพันธ์กับความเข้มแข็งในการมองโลกของพยาบาลประจำการ โรงพยาบาลชุมชน

2. การสนับสนุนทางสังคม มีความสัมพันธ์กับความเข้มแข็งในการมองโลกของพยาบาลประจำการโรงพยาบาลชุมชน ซึ่งสามารถแยกเป็นเป็นสมมุติฐานรายชื่อได้ดังนี้

2.1 การสนับสนุนทางสังคมจากผู้บังคับบัญชา มีความสัมพันธ์กับความเข้มแข็งในการมองโลกของพยาบาลประจำการ โรงพยาบาลชุมชน

2.2 การสนับสนุนทางสังคมจากเพื่อนร่วมงาน มีความสัมพันธ์กับความเข้มแข็งในการมองโลกของพยาบาลประจำการ โรงพยาบาลชุมชน

3. ลักษณะงาน มีความสัมพันธ์ทางบวกกับความเข้มแข็งในการมองโลกของพยาบาลประจำการ โรงพยาบาลชุมชน

4. บุคลิกภาพเปิดเผย บุคลิกภาพประนีประนอม บุคลิกภาพอารมณ์มั่นคง บุคลิกภาพควบคุมตนเอง และบุคลิกภาพเปิดรับประสบการณ์ การสนับสนุนทางสังคมจากผู้บังคับบัญชา การสนับสนุนทางสังคมจากเพื่อนร่วมงาน และลักษณะงาน สามารถพยากรณ์ความเข้มแข็งในการมองโลกของพยาบาลประจำการ โรงพยาบาลชุมชน

ขอบเขตการวิจัย

1. ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ พยาบาลประจำการที่มีประสบการณ์ในการปฏิบัติงานตั้งแต่ 1 ปี ขึ้นไป ในหอผู้ป่วยในโรงพยาบาลชุมชน

2. ตัวแปรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ประกอบด้วย

2.1 ตัวแปรต้น ประกอบด้วย

2.1.1 บุคลิกภาพ ประกอบด้วย

2.1.1.1 บุคลิกภาพเปิดเผย

2.1.1.2 บุคลิกภาพประนีประนอม

2.1.1.3 บุคลิกภาพอารมณ์มั่นคง

2.1.1.4 บุคลิกภาพควบคุมตนเอง

2.1.1.5 บุคลิกภาพเปิดรับประสบการณ์

2.1.2 การสนับสนุนทางสังคม ประกอบด้วย

2.1.2.1 การสนับสนุนทางสังคมจากผู้บังคับบัญชา

2.1.2.2 การสนับสนุนทางสังคมจากเพื่อนร่วมงาน

2.1.3 ลักษณะงาน

2.2 ตัวแปรตาม คือ ความเข้มแข็งในการมองโลกของพยาบาลประจำการ

3. การรวบรวมข้อมูลตัวแปรต้นและตัวแปรตาม รวบรวมโดยให้พยาบาลรายงานตนเอง (Self report)

คำจำกัดความ

ผู้วิจัยได้นิยามความหมายของตัวแปรที่ใช้ในการวิจัย ดังนี้

1. พยาบาลประจำการ หมายถึง บุคคลที่ประกอบวิชาชีพพยาบาล สำเร็จการศึกษา วิชาชีพการพยาบาล ตั้งแต่ระดับปริญญาตรีหรือเทียบเท่าขึ้นไป และปฏิบัติงานตำแหน่ง พยาบาลประจำการของหอผู้ป่วยใน โรงพยาบาลชุมชน เป็นระยะเวลาตั้งแต่ 1 ปี ขึ้นไป

2. โรงพยาบาลชุมชน หมายถึง โรงพยาบาลรัฐ ในสังกัดกระทรวงสาธารณสุข ที่มีเตียงรับผู้ป่วยระหว่าง 10 -150 เตียง

3. ความเข้มแข็งในการมองโลก หมายถึง ความสามารถของพยาบาลประจำการ โรงพยาบาลชุมชน ในการเผชิญต่อความผันผวนหรือเผชิญต่อปัญหาที่เกิดขึ้นได้อย่างเหมาะสม ซึ่งส่งผลให้สามารถจัดการแก้ไขกับปัญหาได้อย่างมีประสิทธิภาพ ประเมินโดยใช้แบบวัดความ เข้มแข็งในการมองโลก ตามแนวคิดของแอนโทนอฟสกี (Antonovsky, 1987) มีองค์ประกอบ 3 ด้าน ประกอบด้วย 1) ความสามารถเข้าใจสิ่งเร้า 2) ความสามารถในการบริหารจัดการ 3) ความสามารถในการให้ความหมาย

3.1 ความสามารถเข้าใจสิ่งเร้า (Comprehensibility) หมายถึง ความสามารถ ของพยาบาลประจำการ โรงพยาบาลชุมชน ในการเผชิญต่อความผันผวนหรือเผชิญต่อปัญหาที่ เกิดขึ้นได้อย่างเหมาะสม โดยการเข้าใจว่าสิ่งเร้า ซึ่งได้แก่ ภาระงานที่เพิ่มขึ้น การปรับเปลี่ยน บทบาทหน้าที่ และผลกระทบจากการดำเนินนโยบายหลักประกันสุขภาพถ้วนหน้ามีต้นกำเนิดจาก สิ่งแวดล้อมทั้งภายใน ได้แก่ จากองค์กร ผู้ร่วมงาน และผู้ป่วย จากสิ่งแวดล้อมภายนอก ซึ่งได้แก่ การปฏิรูประบบสุขภาพ และการดำเนินการตามนโยบายหลักประกันสุขภาพถ้วนหน้า และสามารถเข้าใจว่าสิ่งเร้าเหล่านั้น มีระบบระเบียบ ไม่ยุ่งเหยิง สามารถอธิบายได้โดยใช้เหตุผล

3.2 ความสามารถในการบริหารจัดการ (Manageability) หมายถึง ความสามารถ ของพยาบาลประจำการ โรงพยาบาลชุมชน ในการเผชิญต่อความผันผวนหรือเผชิญต่อปัญหาที่เกิดขึ้นได้ อย่างเหมาะสม โดยสามารถเลือกใช้แหล่งประโยชน์ที่จะมาช่วยเหลือได้ ซึ่งได้แก่ บุคคลที่อยู่ รอบข้าง ความรอบรู้ ความฉลาด สติปัญญา การต่อสู้

3.3 ความสามารถให้ความหมาย (Meaningfulness) หมายถึง ความสามารถ ของพยาบาลประจำการ โรงพยาบาลชุมชน ในการเผชิญต่อความผันผวนหรือเผชิญต่อปัญหาที่

เกิดขึ้นได้อย่างเหมาะสม โดยการเข้าใจว่าสิ่งที่เราที่เข้ามากระทบ เป็นสิ่งที่ท้าทายความสามารถ มีความหมาย คุ่มค่าที่จะบริหารจัดการให้สำเร็จลุล่วงไป

4. บุคลิกภาพ หมายถึง พฤติกรรมหรือการแสดงออกทั้งด้านความคิด ความรู้สึก ความสนใจของพยาบาลประจำการในโรงพยาบาลชุมชน ที่ตอบสนองและมีปฏิสัมพันธ์กับบุคคลอื่น ซึ่งวัดโดยใช้แบบสอบถามที่ปรับปรุงมาจากมาตราวัด The International Personality Item Pool Scales (IPIP Scales) ของ Goldberge (1999) และให้พยาบาลประจำการประเมินบุคลิกภาพของตนเองในแต่ละด้าน ประกอบด้วย 1) บุคลิกภาพเปิดเผย 2) บุคลิกภาพประนีประนอม 3) บุคลิกภาพควบคุมตนเอง 4) บุคลิกภาพอารมณ์มั่นคง 5) บุคลิกภาพเปิดรับประสบการณ์

4.1 บุคลิกภาพเปิดเผย หมายถึง พฤติกรรมหรือการแสดงออกด้านความคิด ความรู้สึก ความสนใจของพยาบาลประจำการโรงพยาบาลชุมชนที่สะท้อนให้เห็นว่าเป็นคนที่มีความสามารถสร้างสัมพันธภาพได้ง่าย คือ ชอบพบปะสังสรรค์ กล้าแสดง มีไมตรีจิต สามารถมีเพื่อนได้เร็ว รื่นเริง สนุกสนาน พุดเก่ง และชอบความตื่นเต้น

4.2 บุคลิกภาพประนีประนอม หมายถึง พฤติกรรมหรือการแสดงออกด้านความคิด ความรู้สึก ความสนใจของพยาบาลประจำการโรงพยาบาลชุมชน ที่สะท้อนให้เห็นว่าเป็นคนที่มีลักษณะโน้มเอียงที่จะคล้อยตามผู้อื่น มีลักษณะสุภาพอ่อนโยน อ่อนน้อม เป็นมิตร ให้ความร่วมมือ เห็นอกเห็นใจและไวต่อความรู้สึกของบุคคลอื่น จริงใจ หลีกเลี่ยงการเป็นศัตรูหรือความขัดแย้ง

4.3 บุคลิกภาพอารมณ์มั่นคง หมายถึง พฤติกรรมหรือการแสดงออกด้านความคิด ความรู้สึก ความสนใจของพยาบาลประจำการโรงพยาบาลชุมชน ที่สะท้อนให้เห็นว่าเป็นคนที่ทนต่อความเครียดได้ดี มีนิสัยชอบความสม่ำเสมอ เป็นบุคคลที่มีความสุขุม มั่นใจในตนเอง มีความมั่นคง ผ่อนคลายหรือมีการควบคุมอารมณ์ในสถานการณ์สิ่งแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลง

4.4 บุคลิกภาพควบคุมตนเอง หมายถึง พฤติกรรมหรือการแสดงออกด้านความคิด ความรู้สึก ความสนใจของพยาบาลประจำการโรงพยาบาลชุมชน ที่สะท้อนให้เห็นถึงความน่าเชื่อถือ มีลักษณะเป็นคนรับผิดชอบ มีระเบียบวินัยในตนเอง มีค่านิยม รักษาเวลา มีความซื่อสัตย์ จริงใจ และยึดในหลักจริยธรรมและความยุติธรรม มีแนวโน้มที่จะทำงานหนักและจงรักภักดี มีความกระตือรือร้น

4.5 บุคลิกภาพเปิดรับประสบการณ์ หมายถึง พฤติกรรมหรือการแสดงออกด้านความคิด ความรู้สึก ความสนใจของพยาบาลประจำการโรงพยาบาลชุมชน ที่สะท้อนให้เห็นว่าเป็นคนที่มีความสนใจ ชื่นชอบกับประสบการณ์ใหม่ ๆ มีลักษณะเป็นคนที่มีจินตนาการ ชอบศิลปะ ฉลาด มีความคิดสร้างสรรค์

5. การสนับสนุนทางสังคม หมายถึง ความช่วยเหลือหรือการค้ำจุนที่พยาบาลประจำการโรงพยาบาลชุมชนได้รับจากผู้บังคับบัญชา และจากเพื่อนร่วมงาน ตามแนวคิดของ Thoits (1986) ประกอบด้วย 3 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) การสนับสนุนด้านอารมณ์สังคม 2) การสนับสนุนด้านข้อมูลข่าวสาร 3) การสนับสนุนด้านทรัพยากร

5.1 การสนับสนุนด้านอารมณ์สังคม หมายถึง ความช่วยเหลือหรือการค้ำจุนที่พยาบาลประจำการโรงพยาบาลชุมชนได้รับจากผู้บังคับบัญชา และจากเพื่อนร่วมงาน โดยได้รับความรัก การดูแลเอาใจใส่ ให้กำลังใจ ความเห็นใจ ความห่วงใย การช่วยให้เกิดความสบายใจ การยอมรับ ยกย่องเห็นคุณค่า การยอมรับฟังความคิดเห็น และให้อภัย

5.2 การสนับสนุนด้านข้อมูลข่าวสาร หมายถึง ความช่วยเหลือหรือการค้ำจุนที่พยาบาลประจำการโรงพยาบาลชุมชน ได้รับจากผู้บังคับบัญชา และจากเพื่อนร่วมงาน โดยการได้รับข้อมูลข่าวสาร ความรู้ ข้อเสนอแนะ คำแนะนำในการแก้ปัญหาและ การให้คำปรึกษา

5.3 การสนับสนุนด้านทรัพยากร หมายถึง ความช่วยเหลือหรือการค้ำจุนที่พยาบาลประจำการโรงพยาบาลชุมชน ได้รับจากผู้บังคับบัญชา และจากเพื่อนร่วมงาน โดยได้รับความช่วยเหลือด้านแรงงาน ด้านวัตถุ วัสดุอุปกรณ์ สิ่งของ และเงินทอง

6. ลักษณะงาน หมายถึง สิ่งที่เป็นองค์ประกอบของงานตามขอบเขตงานในวิชาชีพของพยาบาลประจำการ โรงพยาบาลชุมชน ซึ่งประเมินจากการตอบแบบสอบถามลักษณะงานตามแนวคิดของ Hackmam and Oldham (1980) ประกอบไปด้วย 1) ความหลากหลายของงาน 2) ความมีเอกลักษณ์ของงาน 3) ความสำคัญของงาน 4) ความมีอิสระในการทำงาน 5) ผลป้อนกลับของงาน

6.1 ความหลากหลายของงาน หมายถึง สิ่งที่เป็นองค์ประกอบของงานตามขอบเขตงานในวิชาชีพของพยาบาลประจำการ โรงพยาบาลชุมชน ซึ่งเป็นลักษณะงานที่แตกต่างกัน มีความท้าทายในการปฏิบัติ ต้องใช้ความรู้ ทักษะ ความชำนาญ และความสามารถในการให้บริการแบบผสมผสานแก่ผู้ใช้บริการ ครอบครัว ชุมชน รวมถึงงานที่ต้องดำเนินต่าง ๆ ทั้งภายในและภายนอกองค์กร นอกเหนือจากงานที่รับผิดชอบ เช่น งานออกหน่วยสาธารณสุขเคลื่อนที่ งานสุขศึกษา งานนิเทศ งานสาธารณสุขมูลฐาน เป็นต้น

6.2 ความมีเอกลักษณ์ของงาน หมายถึง สิ่งที่เป็นองค์ประกอบของงานตามขอบเขตงานในวิชาชีพของพยาบาลประจำการ โรงพยาบาลชุมชน ซึ่งเป็นลักษณะงานที่มีลักษณะเฉพาะ โดยมีการกำหนดลักษณะงานที่ชัดเจนเป็นลายลักษณ์อักษร มีส่วนร่วมในการวางแผนให้บริการสุขภาพแก่ผู้ป่วย และปฏิบัติการพยาบาลโดยเน้นการดูแลแบบองค์รวมทั้งทางด้านร่างกาย จิตใจ อารมณ์ สังคม และจิตวิญญาณ ครอบคลุมทั้งในด้านการ

รักษาพยาบาล การส่งเสริมสุขภาพ การป้องกันโรค และการฟื้นฟูสภาพ ตั้งแต่แรกรับจนกระทั่งจำหน่ายและติดตามเยี่ยมบ้าน

6.3 ความสำคัญของงาน หมายถึง สิ่งที่เป็นองค์ประกอบของงานตามขอบเขตงานในวิชาชีพของพยาบาลประจำการ โรงพยาบาลชุมชน ซึ่งเป็นลักษณะงานมีความสำคัญต้องใช้ความรอบคอบระมัดระวังในการปฏิบัติการพยาบาลที่เกี่ยวข้องกับชีวิตของผู้ป่วย มีส่วนช่วยเหลือผู้ป่วยให้ได้รับปลอดภัย และหายจากอาการเจ็บป่วย มีส่วนในการช่วยเหลืองานพยาบาลโดยรวม ช่วยเหลือเพื่อนร่วมงาน ตลอดจนช่วยส่งเสริมความสำเร็จในองค์การและเป็นงานที่ได้รับเกียรติและเป็นที่ยอมรับของสังคม

6.4 ความมีอิสระในการทำงาน หมายถึง สิ่งที่เป็นองค์ประกอบของงานตามขอบเขตงานในวิชาชีพของพยาบาลประจำการ โรงพยาบาลชุมชน ซึ่งเป็นลักษณะงานที่เปิดโอกาสให้มีอิสระในกำหนดวิธีการทำงาน ตั้งแต่การริเริ่ม วางแผน และแก้ไขปัญหาที่เกี่ยวข้องด้วยตนเอง มีอำนาจในการตัดสินใจ มอบหมายงานแก่บุคลากรระดับรองได้ตามบทบาทความรับผิดชอบของแต่ละบุคคล และปฏิบัติการพยาบาลในบทบาทอิสระได้เต็มที่และเหมาะสม เช่น บทบาทผู้ประเมินปัญหาและการวางแผนการพยาบาล บทบาทผู้ร่วมงาน บทบาทครู บทบาทผู้นิเทศ เป็นต้น

6.5 ผลป้อนกลับของงาน หมายถึง สิ่งที่เป็นองค์ประกอบของงานตามขอบเขตงานในวิชาชีพของพยาบาลประจำการ โรงพยาบาลชุมชน ซึ่งเป็นลักษณะงานที่มีการประเมินผลงานที่ชัดเจนเป็นลายลักษณ์อักษร ได้รับการทราบการประเมินผลการปฏิบัติงานของตนเองจากผู้บริหารทางการพยาบาลอย่างสม่ำเสมอทั้งด้านความสำเร็จ และความผิดพลาดที่เกิดขึ้น และได้รับการยอมรับการปฏิบัติงานจากเพื่อนร่วมงานและผู้ป่วย

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากการวิจัย

1. เป็นแนวทางในการวางแผนพัฒนาบุคลากร การสนับสนุนและส่งเสริมความเข้มแข็งในการมองโลกของพยาบาลประจำการ ซึ่งส่งผลถึงความผาสุกในชีวิตและเกิดประสิทธิภาพในการทำงาน
2. เป็นแนวทางสำหรับนักวิจัยอื่น ที่สนใจทำการวิจัยในประเด็นที่เกี่ยวข้อง
3. บุคลากรพยาบาลสามารถนำข้อมูลจากการวิจัยครั้งนี้ เป็นแนวทางในการพัฒนาตนเองให้เกิดความเข้มแข็งในการมองโลก